

Asia: VN/6450/2019

Esitys alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

I Keskeiset ehdotukset

- **Kommentteja ja näkemyksiä lakiuudistuksen keskeisistä ehdotuksista**

Toimintaympäristön muutokset, kestävän kehityksen vaatimukset ja ilmastonmuutoksen hillintä ovat olennaisia ja ymmärrettäviä lähtökohtia alueiden kehittämisen lainsäädännön kehittämiseksi.

Aluekehittämisen suunnittelujärjestelmän keventäminen on hyvä tavoite.

Suomen osalta rahoitusmenettelyn hallinto- ja tarkastuskäytäntöjä voi pitää tarkoituksenmukaisina ja riittävinä. Hallintoviranomaisen ja välittävän toimielimen vastuut ja velvollisuudet on kattavasti määritetty. Yleisasetuksen 77 ja 78 artiklan mukainen kevennetty menojen varmentamis- ja tarkastusmenettely edellyttää huolellisuutta, jonka toteutumiseen tulisi kiinnittää huomiota kaikissa jäsenvaltioissa.

II Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (Toimeenpanolaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 3 §)**

Kyllä.

- **Ovatko alueiden kehittämisen tavoitteet selkeät ja kestävät pitkällä aikavälillä? (2 §)**

Alueiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja on mahdollista täsmentää.

- o Erot alueiden välillä ja sisällä ovat suuria ja kasvussa. Koronakriisi entisestään syventää kuilua maan eri osien välillä.
- o Työpaikat keskittyvät rannikkoseudulle. Esim. yhtä avointa työpaikkaa kohti Vaasan seudulla 22 työnhakijaa kun Pohjois-Karjalassa yhtä avointa työpaikkaa kohti 116 hakijaa. Kohtaantongelmat, yritysten kokemat rekrytointiongelmat.
- o Alueellisen työ- ja elinkeinopolitiikan toteuttaminen ja tukeminen lainsäädännöllä ja rakennerahastovaroilla.
- o Momentin 4 säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan: ”Alueilla, jotka ovat jääneet tai jäämässä jälkeen muun maan kehityksestä, vaikeimpia ongelmia ovat työttömyys ja syrjäytyminen. Erilaisten voimavarojen käyttöönottoa tulee tehostaa”. Ilmaisu olisi hyvä täsmentää millaisiin voimavaroihin tässä viitataan.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

-

- **Ovatko viranomaisten vastuut ja roolit selkeästi määritelty?**

Kyllä.

- **Saako 15 §:stä kokonaiskuvan maakuntien liittojen alueiden kehittämiseen liittyvistä tehtävistä?**

Kyllä.

- **Onko maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) rooli, tehtävät ja päätöksenteko selkeästi määritelty (17, 18 ja 19 §)**

Kyllä.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

On hyvä, että Alueiden uudistamisen neuvottelukunnan tehtävät on määritelty strategisemmin ja että valtioneuvoston aluekehityspäätöksen toteutumisen edistäminen ja seuranta on yksi AUNEn keskeisimmistä tehtävistä. Neuvottelukunnan kokoonpanossa tulee jatkossakin huomioida työmarkkinajärjestöjen osaaminen työllisyyden, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja elinkeinoelämän kehittämisen kysymyksissä.

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan erityisohjelmista (osaamiskeskusohjelma (OSKE, vuosina 1994–2013), aluekeskusohjelma (AKO, v. 2001–2009) ja viimeisimpänä koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO, v. 2010–2013). Näkemyksiä ehdotuksesta tai ohjelmien tarpeesta jatkossa? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 30 §)**

Aluekehittämisen suunnittelujärjestelmän keventäminen on hyvä tavoite. Lakiluonnoksessa täsmennetään samaan aikaan alueiden uudistumisen neuvottelukunnan tehtävää aluekehityspäätöksen toteutumisessa ja seurannassa. Samoin maakuntien liitoilla ja kunnilla säilyy nykyistä vastaava rooli aluekehittämispäätöksen tavoitteiden edistämisessä. Näin ollen erityisohjelmista luopuminen vähentää hallinnon monivaiheisuutta ja selkeyttää valmistelua.

- **Onko maakuntaohjelman asemasta säädetty riittävästi? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 34 §)**

Uudessa lakiluonnoksessa maakuntaohjelman velvoittavuutta hallinnon ohjausvälineenä kevennetään. Uuden lakiluonnoksen 22 §:ssä ei ole mainintaa asiakaspalvelun saatavuutta mahdollisesti heikentävän päätöksen tai päätösehdotuksen tekemistä edeltävästä kunnalle osoitettavasta lausuntopyynnöstä.

Uudessa lakiluonnoksessa mainitaan sekä ”maakunnan alueella toimivat viranomaiset” että ”viranomaiset”, kun puhutaan maakuntaohjelman huomioimisesta. Voimassa olevassa laissa puhutaan ”viranomaisista” ja ”valtion viranomaisista”. Olisi hyvä täsmentää, onko viranomaisella velvollisuus ottaa huomioon maakuntaohjelma ja edistää sen toteutumista joka tapauksessa vai ainoastaan silloin, kun tämä toimii maakunnan alueella.

Edellä mainitut muutokset todennäköisesti laajentavat valtionhallinnon päätösvaltaa maakuntatason kehittämisessä. Muutoksia tehdessä on hyvä pitää mielessä vastuukysymykset. Jos kuntien ja kuntayhtymien tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa aluekehittämisen näkökohtiin kapenee, myös vastuu aluekehittämisen päätösten seurauksista siirtyy yhä selvemmin valtiolle.

Toinen näkökohta on aluekehittämiseen liittyvien päätösten hyväksyttävyyden kuntalaisten keskuudessa.

- **Näkemyksiä ehdotuksesta luopua maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmasta? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 33 §)**

Lakiesityksessä maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmasta ja osin myös muusta maakuntaohjelman prosessista luovuttaisiin ja tältä osin lakiuudistus siirtäisi päätösvaltaa työ- ja elinkeinoministeriöön. Tavoitetta voidaan pitää ymmärrettävänä hallinnon moniportaisuuden ja -vaiheisuuden keventämisessä, mutta samalla on huolehdittava maakuntien asianmukaisesta mahdollisuudesta vaikuttaa oman elinvoimaisuutensa kehittämiseen. Maakuntaohjelman toimeenpanosta olisi hyvä kuulla säännönmukaisesti alueellisia sidosryhmiä ja säilyttää maakuntaliitolla sekä maakunnan yhteistyöryhmällä riittävä rooli maakuntaohjelman ja EU:n rakennerahasto-ohjelman valmistelussa.

Jos maakuntaohjelman toimeenpanosta luovutaan, alueiden kehittämisen keskustelujen merkitys korostuu. Esityksen 23 §:ssä todetaan: ”Maakuntien liitot aluekehittämismääräyksinä koordinoivat alueellaan keskustelujen valmistelua sekä kutsuivat keskusteluihin myös muita alueellisia osallistujia käsiteltävistä aiheista riippuen. Alueita edustaisivat maakunnan liiton edustajien ohella kulloinkin käsiteltävistä teemoista riippuen...tai muiden tahojen edustajat.” Kohtaan esitetään kirjattavaksi ”aluekehittämisen kannalta keskeiset toimijat”, kuten MYR:n kokoonpanon kohdalla.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 3

Uusi lakiesitys pyrkii selkeyttämään ja keventämään aluekehittämisen suunnitteluun ja päätöksentekoon liittyviä menettelyjä. Lakiesityksen päälinjaa voi pitää kannatettavana, kun samalla varmistetaan aluekehittämisen päätöksenteon vastuukysymykset ja hyväksyttävyyden.

Maakunnan yhteistyöryhmän kokoonpanon yhteydessä käytetään ilmaisua ”aluekehittämisen kannalta keskeiset järjestöt”, mutta alueiden kehittämisen keskusteluissa mainitaan muut toimijat. Työmarkkinajärjestöt ovat keskeisiä toimijoita, joten niillä tulisi olla mahdollisuus osallistua tai asettaa yhteinen tai yhteiset edustajat myös alueiden kehittämistä koskeviin keskusteluihin muutenkin kuin kutsuttuna käsiteltävien teemojen perusteella.

Huomiota olisi kiinnitettävä myös yhdenmukaisten menettelytapojen varmistamiseen maakunnissa. Esimerkiksi tiedottamisen avoimuudessa voi olla vielä erilaisia käytäntöjä.

- **Ovatko eri viranomaistahot ja yhteistyöohjelmien hallinnointi määritelty selkeästi?**

Kyllä.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

-

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä. Näkemyksiä luopua äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 47 §:n 2 mom.)**

Lausunnon mukaisesti talousarviossa ei ole enää valtuuksia äkillisen rakennemuutoksen alueiden tuella ja ko. alueita voidaan tukea olemassa olevien toimintatapojen puitteissa. Ehdotus on hyväksyttävä.

Toimintaympäristön muuttuessa äkillisiä rakennemuutostarpeita voi syntyä hyvin erilaisille alueille ja monenlaisista syistä. Mikäli äkillisen rakennemuutoksen alueiden tukea halutaan kehittää erillisenä kokonaisuutena, olisi tuen myöntämisen kriteerijä tarkasteltava laajasti uudelleen.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

-

III Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (Rahoituslaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 2 §)**

Kyllä.

- **Onko viranomaisten toimivalta määritelty selkeästi?**

Kyllä.

- **Onko toimivallasta välittävänä toimielimenä säädetty riittävästi?**

Välittävän toimielimen toimialueen laajentamisella tulee olla hallintoviranomaisen hyväksyntä, kuten esityksessä todetaan. Tehtävien kokoamisen maakuntien liittojen välillä tulee tapahtua etukäteen hyväksytyjen ja avoimien periaatteiden mukaisesti.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

Uuteen rakennerahasto-ohjelmaan tulisi sisällyttää sellaisten työllisyysvaikutteisten investointien rahoitusmahdollisuus, joiden tavoitteena ei ole voiton tuottaminen tuensaajalle. Esimerkiksi investoinnit yhteiseen liikenne- ja IT-infrastruktuuriin eivät tuota välitöntä voittoa, mutta ne edistävät sekä vientiteollisuuden että pk-sektorin yritysten sijoittumista myös harvemmin asutuille alueille.

Vastaavalla tavalla mahdollisuus palkkatuen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen rahoittamiseen edistäisi alueellista elinvoimaa ja huomioisi myös muiden sektoreiden kuten matkailun kehittämistarpeet.

- **Onko tukimenettelystä säädetty selkeästi ja riittävällä tasolla?**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

-

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 3

-

- **Onko erillinen luku kansallisen vastinrahoituksen erityissäännöksistä tarpeellinen?**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

-

- Onko eri viranomaisten tarkastusoikeudet määritelty selkeästi?

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

-

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 6

-

IV Mitä muuta haluatte sanoa alueiden kehittämistä ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanoa ja hankkeiden rahoittamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta?

Kommentit ja näkemykset

-

Perholehto Pinja
SAK ry - Kasvu ja vaikuttaminen -osasto; Järjestö-osasto